

Tietoverkot – taloudellisten väärinkäytösten toinen maailma

*Global Economic Crime
Survey 2011 – Suomen
tulokset*

Marraskuu 2011

Johdanto

PwC kerää tutkimustietoa liike-elämän kokemista taloudellisista väärinkäytöksistä. Tavoitteenamme on lisätä tietoisuutta ja ymmärrystä taloudellisista väärinkäytöksistä ilmiönä sekä niistä keinoista, joilla yritykset voivat väärinkäyttöihin varautua. PwC:n joka toinen vuosi toteutettava maailmanlaajuinen tutkimus Global Economic Crime Survey julkaistaan nyt kuudetta kertaa.

Vuoden 2011 tutkimuksen painopistealueena oli tietoverkkorikollisuus ja se, kuinka tietoisia yritykset ovat tietoverkkorikollisuudesta, miten se vaikuttaa yrityksiin ja kuinka yritykset ovat varautuneita tietoverkkorikollisuuteen. Suomi osallistui tutkimukseen kolmatta kertaa. Kaikkiaan sähköiseen kyselyyn vastasi elo-syyskuun 2011 aikana yli 3800 henkilöä 72 eri maasta. Suomesta kyselyyn vastasi 61 henkilöä suurimmista yrityksistä eri toimialoilta.

Avaintulokset

Taloudelliset väärinkäytökset

- 28 % suomalaisista vastaajista oli kohdannut taloudellisia väärinkäytöksiä edellisen 12 kuukauden aikana
- Yleisimmät taloudelliset väärinkäytökset Suomessa olivat yrityksen varojen ja resurssien väärinkäyttö, tietoverkkorikollisuus sekä lahjonta ja korruptio
- Väärinkäytösriskejään arvioineet yritykset raportoivat vähemmän taloudellisia väärinkäytöksiä
- Taloudelliseen väärinkäyttöön syyllistyy yhä useimmiten yrityksen oma työntekijä

Tietoverkkorikollisuus

- Tietoverkkorikollisuus on noussut vahvasti taloudellisten väärinkäytösten top 4 -listalle ja Pohjoismaissa jopa top 3 -listalle
- 34 % suomalaisvastaajista oli sitä mieltä, että tietoverkkorikollisuuden uhka on kasvanut viimeisen vuoden aikana
- Luottamus omaan osaamiseen tietoverkkorikollisuuden ehkäisyssä on vahva; 52 % vastaajista kääntyy ulkopuolisen avun puoleen vasta siinä vaiheessa, kun ongelmia on jo ilmennyt
- 39 %:ssa suomalaisyrityksistä johto arvioi tietoverkkorikollisuuteen liittyviä riskejä ainoastaan satunnaisesti tai ei ollenkaan

Joka neljäs kohtaa taloudellisen väärinkäytöksen vuosittain

PwC kysyi suomalaisilta vastaajilta, olivatko he joutuneet taloudellisen väärinkäytöksen uhriksi viimeisen kahdentoista kuukauden aikana. 28 % vastaajista vastasi myönteisesti. Tulosten perusteella suomalaisista yrityksistä useampi kuin joka neljäs joutuu vuosittain taloudellisen väärinkäytöksen uhriksi. Väärinkäytöksiä kohdanneiden osuus on pienempi kuin maailmalla yleensä (34 %). Tätä voi osaltaan selittää se, että Suomen kyselyyn vastasi suhteessa vähemmän edustajia pankki- ja vakuutusalaalta, jotka molemmat ovat kansainvälisten tulosten perusteella melko korkean väärinkäytösriskin aloja. Vuonna 2009 toteutetussa edellisessä kyselyssä taloudellisiin väärinkäytöksiin oli törmännyt vain 17 % vastaajista.

Niin Suomessa kuin maailmalla noin 10 % vastaajista ei tiennyt, oliko hänen edustamansa organisaatio joutunut taloudellisen väärinkäytöksen uhriksi viimeisen vuoden aikana. Osuus vaikuttaa suurelta ottaen huomioon, että kysely oli suunnattu yritysten ylimmälle johdolle, jonka vastuulla väärinkäytösten torjuminen ensisijaisesti on.

Tyypillisimpiä suomalaisyritysten kohtaamia väärinkäytöksiä ovat yrityksen varojen ja resurssien väärinkäyttö, tietoverkkorikollisuus sekä lahjonta ja korruptio. Kirjanpitoon ja tilinpäätökseen kohdistuvat väärinkäytökset ovat vähentyneet huomattavasti sekä Suomessa että maailmalla. Mahdollisia syitä tähän on eritelty globaalin raportin sivulla 21. Tietoverkkorikollisuus esiintyy tässä tutkimuksessa nyt ensimmäistä kertaa erillisenä väärinkäytöstyyppinä, mikä saattaa osaltaan selittää tämän väärinkäytöstyyppin voimakasta esiintuloa sekä väärinkäytösten lukumäärän yleistä kasvua. Täysin uutena väärinkäytöstyyppinä tutki-

muksessa nostettiin esille myös vastuulliseen yritystoimintaan liittyvät väärinkäytökset (sustainability fraud), jotka liittyvät mm. päästökaupassa tapahtuneisiin väärinkäytöksiin.

Tulosten perusteella taloudelliseen väärinkäytökseen syyllistyy suomalaisyrityksessä useimmiten yrityksen keskijohdossa työskentelevä henkilö: useimmiten korkeasti koulutettu 40–50-vuotias mies, joka on työskennellyt yrityksessä 6–10 vuotta. Taloudellinen väärinkäytös havaitaan useimmiten sisäisen tarkastuksen tai toimivien sisäisten kontrollien seurauksena.

Tutkimus keskittyi Suomen tulosten osalta väärinkäytöksiin, jotka ovat tapahtuneet Suomessa. Huomioitavaa on kuitenkin se, että yritysten riski törmätä taloudellisiin väärinkäytöksiin Suomen ulkopuolella voi olla huomattavasti suurempi. Vastanneista suomalaisyrityksistä 10 % oli päättänyt viimeisen vuoden aikana olla laajentamatta liiketoimintaansa uusille markkinoille lahjontaan ja korruptioon liittyvien riskien vuoksi.

Varautuminen taloudellisiin väärinkäytöksiin suomalaisissa yrityksissä on ollut samalla tasolla kuin viime tutkimuksessa. Viimeisen vuoden aikana 53 % vastanneista yrityksistä ei ollut arvioinut väärinkäytösriskejään lainkaan tai vastaajat eivät olleet tietoisia tällaisesta arvioinneista. Suurimpana selityksenä tälle vastaajat näkivät sen, että väärinkäytösriskien arvioinnilla ei havaittu olevan mainittavaa hyötyä. Tutkimuksen tuloksista käy kuitenkin ilmi, että niissä suomalaisyrityksissä, joissa oli kartoitettu väärinkäytösriskejä vähintään kerran viimeisen vuoden aikana, havaittiin vähemmän taloudellisia väärinkäytöksiä (18 %) kuin yrityksissä, jotka eivät olleet kartoittaneet väärinkäytösriskejään (38 %).

Kysyttäessä vastaajilta, minkälaisia väärinkäytöksiä he uskovat edustamiinsa yrityksiin kohdistuvan seuraavan vuoden aikana, todennäköisimpinä väärinkäytöksinä pidettiin yrityksen varojen väärinkäyttöä (30 % vastaajista) sekä tietoverkkorikollisuutta (26 %). Myös lahjonnan ja korruption riskiä (15 %) pidettiin muita väärinkäytöksiä suurempana.

vastanneista yrityksistä ei ollut arvioinut väärinkäytösriskejään lainkaan

53 %

yrityksistä, jotka eivät olleet kartoittaneet väärinkäytösriskejään, kohtasi väärinkäytöksiä

38 %

yrityksistä, jotka olivat kartoittaneet väärinkäytösriskejään, kohtasi väärinkäytöksiä

18 %

Tietoverkko-rikollisuus kasvussa

Tässä tutkimuksessa tietoverkkorikollisuudella tarkoitetaan taloudellista väärinkäytöstä, joka suoritetaan tietokoneita ja tietoverkkoja apuna käyttäen. Tietoverkkorikollisuudella tarkoitettuja tekoja tässä yhteydessä ovat mm. virusten levittäminen, tiedostojen luvaton lataaminen, tietojen kalastelu (phishing), valesivustojen käyttö (pharming) sekä henkilötietojen, kuten pankkitilitietojen, anastaminen. Taloudellinen väärinkäyttö on tietoverkkorikollisuutta vain silloin, kun tietokone ja tietoverkot ovat keskeisessä roolissa teon suorittamisessa.

Suomessa, kuten maailmallakin, tietoverkkorikollisuus on noussut tyypillisimpien taloudellisten väärin-

käytösten joukkoon. Mahdollisia syitä näiden väärinkäytösten kasvuun on käsitelty globaalin raportin sivulla 9. Tietoverkkorikollisuus on tuskin jäämässä hetkelliseksi ilmiöksi, sillä yli 34 % suomalaisvastaajista oli sitä mieltä, että tietoverkkorikollisuuteen liittyvät riskit ovat kasvaneet viimeisen vuoden aikana.

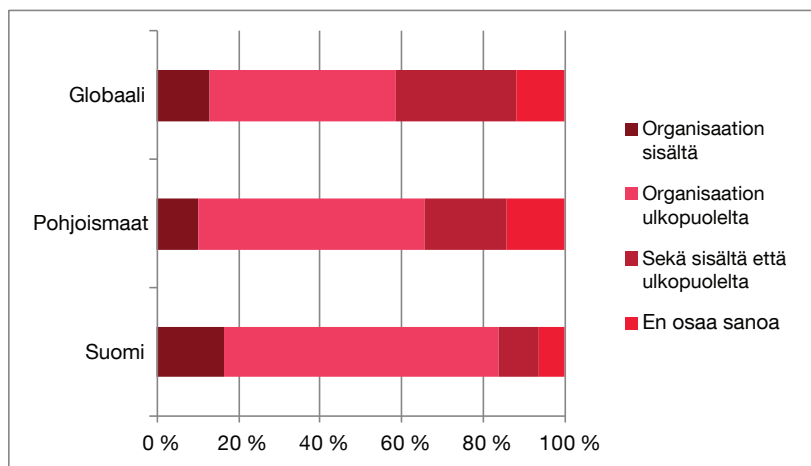
Verrattuna muuhun maailmaan sekä muihin Pohjoismaihin suomalaisvastaajat olivat erityisen taipuvaisia uskomaan, että tietoverkkorikollisuus on erityisesti yrityksen ulkopuolelta tuleva uhka. 67 % suomalaisvastaajista oli sitä mieltä, että suurin tietoverkkorikollisuuteen liittyvä uhka tulee yrityksen ulkopuolelta. Globaalin raportin sivulla 11 on käsitelty erilaisia mahdollisia tietoverkkorikollisuuden muotoja ja tästä näkökulmasta voi kysyä, onko suomalaisvastaajien näkemys tietoverkkorikollisuudesta yksipuolinen?

Vastaajista, jotka näkivät uhkan tulevan yrityksen ulkopuolelta, vain 4 % uskoi,

että uhka tuli ensisijaisesti Suomen sisältä. 40 % vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että uhka tulee sekä ulkomailta että kotimaasta. Tietoverkkorikollisuuden seurauksista suomalaisyrityksiä huolettivat erityisesti väärinkäytösten vaikutukset yrityksen maineeseen, mahdolliset immateriaalioikeuksien ja muiden tietojen anastukset sekä mahdollinen toimintojen keskeytyminen.

Sekä Suomessa että maailmalla yritysten lähestymistapa tietoverkkorikollisuuteen on edelleen pikemmin reaktiivinen kuin proaktiivinen. Vastanneista suomalaisyrityksistä vain 34 %:lla on edellytykset tutkia mahdollisia tietoverkkoihin kohdistuneita väärinkäytöksiä, 43 %:lla ei ole olemassa väärinkäytöstilanteissa sovellettavaa viestintäsuunnitelmaa ja 52 % turvautuu ulkopuolisen asiantuntijan apuun ainoastaan siinä tilanteessa, kun väärinkäyttö on jo tapahtunut.

Mistä koet vakavimman, organisaatiosi koskevan tietoverkkorikollisuuden uhan tulevan?

Lisätietoja

Ake Turunen

040 515 0804

ake.turunen@fi.pwc.com

PricewaterhouseCoopers Oy, PL 1015, Itämerentori 2, 00101 Helsinki. Puhelin 09 22 800.

PwC tarjoaa sinulle liikkeenjohdon konsultointia, tilintarkastusta sekä yritysjärjestelyihin, verotukseen ja varmennukseen liittyviä palveluja 158 maassa. Apunasi on maailmanlaajuisesti 16 000 ja Suomessa yli 700 alansa vankkaa ammattilaista – on yrityksesi sitten kasvuyhtiö, perheyritys, pörssilistattu tai julkissektorin toimija. PwC viittaa PricewaterhouseCoopers International Limited -jäsenyritysten muodostamaan ketjuun, jonka jokainen jäsenyritys on itsenäinen juridinen yhtiö. Lue lisää: www.pwc.com/fi.

© 2011 PricewaterhouseCoopers. Kaikki oikeudet pidätetään.